Nummer VN2023-026884
Directie Monumenten en Archeologie

Gemeente Amsterdam

College van burgemeester en wethouders B&W

Voordracht voor de College vergadering van 13 februari 2024

Portefeuille
Monumenten en Erfgoed (52)
Ruimtelijke Ordening (23)

Agendapunt
B32

Tekst van openbare besluiten wordt gepubliceerd

Onderwerp

Aanwijzing Sloterplas en zijn oevers tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht

Het college van burgemeester en wethouders besluit

1. Kennis te nemen van het verzoek om aanwijzing van "de volledige Sloterplas en zijn oevers" tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht door Erfgoedvereniging Heemschut van 16 december 2020;
2. Kennis te nemen van de cultuurhistorische verkenning *Toelichting aanwijzing beschermd stadsgezicht Sloterplas*, het advies van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit en het advies van het dagelijks bestuur van Nieuw-West;
3. Kennis te nemen van het gelijktijdig agenderen van de Investeringsnota en het Stedenbouwkundig Plan Stadscentrum Osdorpplein fase 2 en de raakvlakken met betreffend project;
4. Kennis te nemen van de Nota van Beantwoording van de zienswijzen die binnen kwamen naar aanleiding van het vrijgeven voor inspraak van de concept-raadsvoordracht voor het aanwijzen van Sloterplas en zijn oevers;
5. In te stemmen met de raadsvoordracht voor aanwijzing tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht van Sloterplas en zijn oevers, vanwege de hoge stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarden.

Kernboodschap

Het college heeft op 11 oktober 2022 ingestemd met de start van de procedure om Sloterplas en zijn oevers aan te wijzen tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Naar aanleiding van de ter inzagelegging van de concept-raadsvoordracht voor het aanwijzen zijn verschillende zienswijzen binnengekomen, waarvan de meerderheid positief was. Het college stelt de gemeenteraad nu voor om Sloterplas en zijn oevers aan te wijzen tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht.

Bestuurlijke achtergrond

Op 16 december 2020 heeft Erfgoedvereniging Heemschut een aanvraag gedaan voor het aanwijzen van de gehele Sloterplas en zijn oevers tot beschermd stadsgezicht. Dit, omdat het gebied "het hart van het door het rijk aangewezen wederopbouwgebied de Westelijke Tuinsteden is" en "zeer grote stedenbouwkundige of ruimtelijke en cultuurhistorische waarden heeft". Op 5 juli 2021 adviseerde de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit positief, waarna de aanwijzingsprocedure is gestart (collegebesluit 11-10-2022). In navolging van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit heeft het dagelijks bestuur van stadsdeel Nieuw-West (op 30-05-2023) positief geadviseerd: ook het DB stemt in met het voornemen om het gebied aan te wijzen als gemeentelijk beschermd stadsgezicht.

Op verzoek van het college is, vanwege de raakvlakken, de planning afgestemd op die van Stadscentrum Osdorpplein fase 2, waar de voorkeurslocatie voor de Nieuwe Meervaart onderdeel uitmaakt van het stedenbouwkundige plan.

De aanvraag, cultuurhistorische verkenning en de concept-raadvoordracht hebben - in overeenstemming met de inspraakverordening- 6 weken ter inzage gelegen. Er werden 56 zienswijzen ingediend waarvan de meerderheid positief (dus pro aanwijzing) is.

Bestuurlijke prioriteit

Niet van toepassing.

Wettelijke grondslag

Erfgoedverordening Hoofdstuk 5 Artikel 16 Aanwijzing van gemeentelijke stads- en dorpsgezichten: (a) De raad kan, op voorstel van het college, stads- en dorpsgezichten aanwijzen als gemeentelijk stads- of dorpsgezicht.

Onderbouwing besluit

Ad 1. Kennis te nemen van het verzoek om aanwijzing van "de volledige Sloterplas en zijn oevers" tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht door Erfgoedvereniging Heemschut van 16 december 2020.

Op 16 december 2020 is door de Commissie Amsterdam van Erfgoedvereniging Heemschut, een verzoek tot aanwijzing van Sloterplas en zijn oevers ingediend. Zie bijlage 1. Erfgoedvereniging Heemschut is belanghebbend en volgens de Erfgoedverordening moet de gemeente deze aanvraag in behandeling nemen. De aanvrager verwijst naar de aanwijzing tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht van de Noordoever in 2017 en geeft aan dat Erfgoedvereniging Heemschut "altijd tegen deze slechts gedeeltelijke aanwijzing" is geweest. Dit omdat, zo geeft de aanvrager aan, de volledige plas met zijn oevers een stedenbouwkundige en cultuurhistorische eenheid is en het (dus) onjuist is, slechts een gedeelte te beschermen. Heemschut beargumenteert, door een aantal waarden te benoemen, dat Sloterplas en zijn oevers de beschermde status 'gemeentelijk beschermd stadsgezicht' verdient.

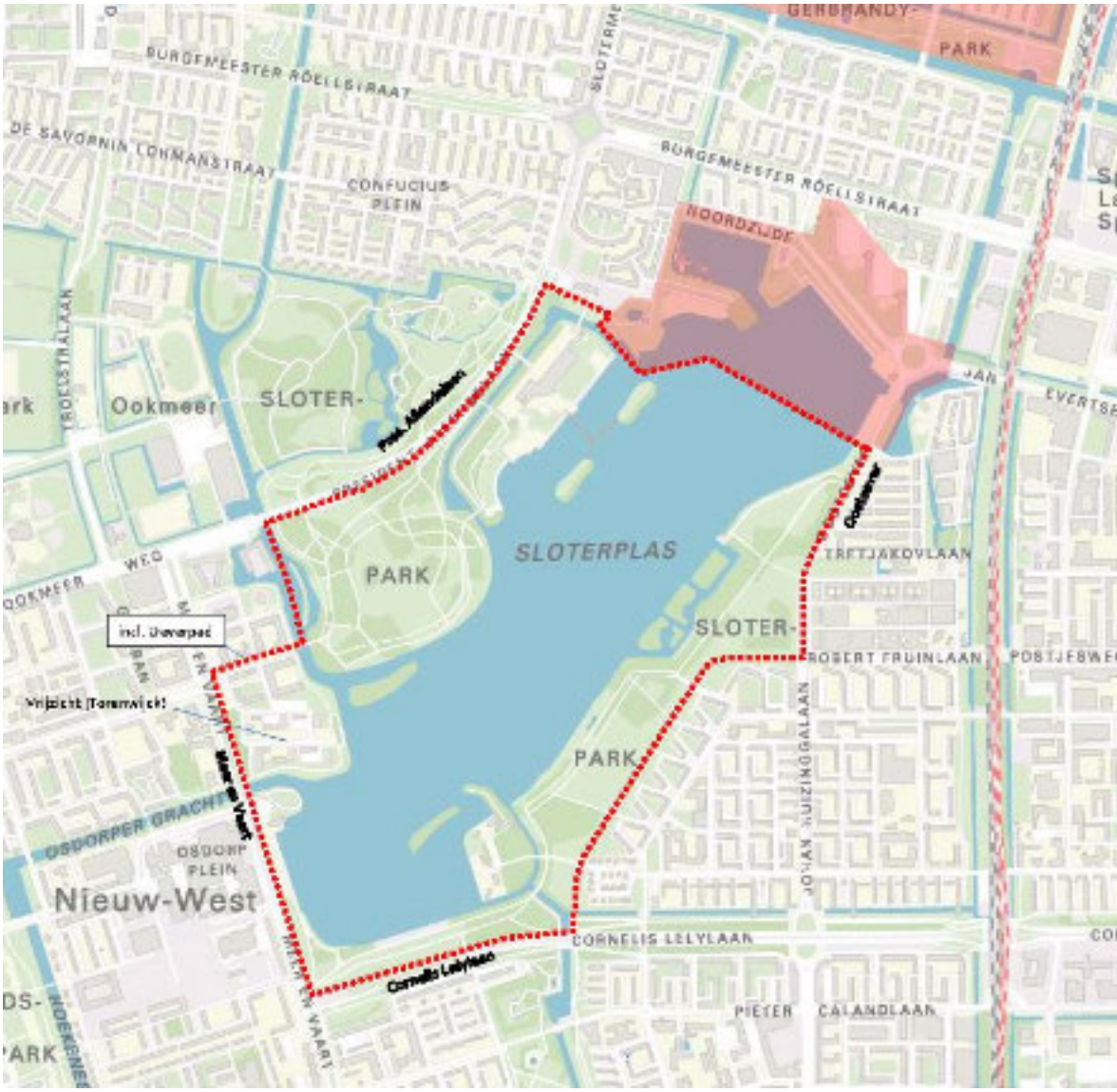

Afbeelding: 'Volledige Sloterplas en zijn oevers'. Aan de noordzijde wordt het aan te wijzen gebied begrensd door het gemeentelijk beschermde stadsgezicht Noordoever (in transparant rood).

In de aanvraag wordt aangestipt dat een groot aantal deskundigen heeft vastgesteld dat de Sloterplas en zijn oevers, zeer grote stedenbouwkundige of ruimtelijke en cultuurhistorische waarden heeft. Het Rijk onderkende deze waarden eerder, in 2016, door de Westelijke Tuinsteden (gebied Sloterplas met Sloterpark en delen van de aangrenzende woonwijken en waterlopen) aan te merken als Wederopbouwgebied van Nationaal belang.

Ad 2. Kennis te nemen van de cultuurhistorische verkenning *Toelichting aanwijzing beschermd stadsgezicht Sloterplas*, het advies van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit en het advies van het dagelijks bestuur van stadsdeel Nieuw-West.

Cultuurhistorische verkenning

Naar aanleiding van het verzoek tot aanwijzing heeft Monumenten en Archeologie (MenA) de cultuurhistorische verkenning "Toelichting aanwijzing beschermd stadsgezicht Sloterplas" (bijlage 2) opgesteld. Dit is een uiteenzetting van de ontstaansgeschiedenis van

de Sloterplas en het Sloterpark (Sloterplas en zijn oevers) en geeft een overzicht van de in het gebied aanwezige waarden. In de conclusie zijn specifiek onderstaande te beschermen waarden, verwoord.

1. Het is een zo natuurlijk mogelijk ontworpen plas met parken ingericht voor 'licht, lucht en ruimte' en voor recreatiedoeleinden, waaronder zwemmen, watersport en wandelen;
2. Het is een stedenbouwkundig ontwerp en vormt het startpunt van – zo men wil de 'heipaal' onder, de gehele ruimtelijke/ stedelijke compositie van de Westelijke Tuinsteden;
3. Het volgt ruwweg de contour van de oude uitgegraven Sloterdijkermeerpolder

Het gebied kent onder andere deze cultuurhistorische en stedenbouwkundige/ landschappelijke waarden;

1. De beoogde oneindigheid als van een meanderende rivier;
2. De volledig groene omzoming met dien verstande dat de twee groene oevers parken (stads- en buurtpark) zijn;
3. De zuidoever met dichte boombeplanting als omzoming en 'camouflage' tussen de plas en de wegenstructuur (de beoogde en deels uitgevoerde wegenstructuur Lelylaan/ Meer en Vaart en een gecancelde hooggelegen weg);
4. De drie eilanden, twee behorend bij het strandbad, een bij de watersportplek. De drie eilanden dragen tevens bij tot het 'natuurlijke' karakter;
5. Bebouwing rond de plas, ver in de tweede linie ontworpen, waardoor de continuïteit van het groengebied met de plas zijn verstilde en natuurlijke karakter behoud.

Advies CRK

De Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK) heeft positief geadviseerd ten aanzien van de aanwijzing van Sloterplas en zijn oevers. Zie bijlage 3a. De CRK adviseert Sloterplas en zijn oevers aan te wijzen als gemeentelijk beschermd stadsgezicht "vanwege de uitgesproken stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde als een zo natuurlijk mogelijk ontworpen plas met parken en als drager van de hele ruimtelijke compositie van de Westelijke Tuinsteden, mede vanwege de sterke samenhang met de eerder aangewezen noordoever".

Advies dagelijks bestuur Nieuw-West

Het dagelijks bestuur van stadsdeel Nieuw-West stemt in met het voornemen om het gebied aan te wijzen als gemeentelijk beschermd stadsgezicht. In het advies staat opgenomen dat de aanwijzing betrekking zal hebben op het gebied met inbegrip van de (nieuwbouw in de Sloterplas van de) Nieuwe Meervaart. En dat, naast de Nieuwe Meervaart, andere ontwikkelingen in/ aan de Sloterplas, mogelijk moeten blijven. *Het Sloterpark moet een inclusief recreatief karakter krijgen, dit impliceert aanpassingen. Echter, er komen geen plannen voor woningen en bedrijven; en elke werkzaamheid/verandering aan de oever/kanten van de Sloterplas moet duurzaam zijn, houdt rekening met de flora en de fauna en respecteert de hoofdgroenstructuur en de cultuurhistorische waarden*. Zie bijlage 3b.

Ad 3. Kennis te nemen van het gelijktijdig agenderen van de Investeringsnota en het Stedenbouwkundig Plan Stadscentrum Osdorpplein fase 2 en de raakvlakken met betreffend project;

In de projectenstaf van 17-5-2022 is besloten om de procedure voor aanwijzen tot beschermd gezicht parallel te laten lopen met de vrijgave inspraak Stadscentrum

Osdorpplein fase 2. Gezien de dwarsverbanden tussen beide besluiten lopen ook in de verdere besluitvorming beide procedures (zoveel als mogelijk) parallel, in ieder geval agendering besluitvorming in B&W en raad. Zo wordt voorliggende voordracht gelijktijdig met de collegevoordracht met het besluit de Nota van Beantwoording voor Stadscentrum Osdorpplein fase 2a vast te stellen (en de Investeringsnota met bijlagen ter vaststelling voor te leggen aan de gemeenteraad), aangeboden. Bij de vast te stellen stukken hoort het Stedenbouwkundig plan, waar het inpassingsgebied van de Nieuwe Meervaart onderdeel van uitmaakt. Deze voorkeurslocatie inclusief de zuidelijke oever, vallen binnen de contour van het aan te wijzen gebied "Sloterplas en zijn oevers".

Raakvlakken/ samenhang en -werking Osdorpplein fase 2 (Nieuwe Meervaart)

Met name door de waterlocatie (gemeenteraad 2 juli 2020) als locatie voor de te realiseren Nieuwe Meervaart, in de Sloterplas, is er directe samenhang met het ontwikkelgebied Stadscentrum Osdorpplein (fase 2). Na het in behandeling nemen van de aanvraag tot aanwijzing (maart 2021) is een relatie gelegd met dit project. Inhoudelijk:

- De cultuurhistorische verkenning is door de ontwerpers van het projectteam, samen met Monumenten en Archeologie, vertaald in landschapsarchitectonische en stedenbouwkundige uitgangspunten die terugkomen in de Investeringsnota met het stedenbouwkundig plan (SP) op hoofdlijnen.
- Ten aanzien van de Nieuwe Meervaart heeft het college, om de ruimtelijke kwaliteit te waarborgen, in maart 2021 een onafhankelijk 'Kwaliteitsteam Nieuwe Meervaart' ingesteld. Bij de advisering en toetsing houdt dit team nadrukkelijk rekening met de kernwaarden van Sloterplas en een goede inpassing van de Nieuwe Meervaart in het gebied. Daarmee wordt invulling gegeven aan de motie integrale aanpak. De vergaderingen van het kwaliteitsteam zijn openbaar.
- In het Stedenbouwkundig Plan (SP) stadscentrum Osdorpplein fase 2 welke (met de concept-investeringsnota na akkoord college 13-02-23) aan de raad wordt voorgelegd is één optie voor de inpassing van het nieuwe theatergebouw voor de Meervaart als voorkeurslocatie/ meest passend bestempeld onder meer met het oog op de cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Dit betreft de optie Zuid (in de hoek Meer en Vaart - Cornelis Lelylaan). Voor de omvang van het inpassingsgebied van de Nieuwe Meervaart in relatie tot de Hoofdgroenstructuur wordt een wensen- en bedenkingenprocedure doorlopen

De cultuurhistorische waarden zijn dus meegewogen in de lopende ontwikkelingen rond de Sloterplas als ware het al een beschermd gezicht. In de raadsvoordracht over het al dan niet aanwijzen van de Sloterplas is voorkeurslocatie voor de Nieuwe Meervaart, betrokken. Een eventuele aanwijzing zal dus betrekking hebben op het gebied inclusief de (nieuwbouw in de Sloterplas van de) Nieuwe Meervaart.

Beschermde status // ontwikkeling

De status 'gemeentelijk beschermd stadsgezicht' maakt (toekomstige) ingrepen niet onmogelijk maar zorgt het ervoor dat ingrepen zorgvuldig plaatsvinden in de bestaande structuur en met oog voor het behoud van cultuurhistorie. Zodoende blijven bepaalde ontwikkelingen mogelijk: naast Osdorpplein fase 2 waar de Nieuwe Meervaart onder valt, lopen er verschillende (deel)projecten en initiatieven in het Sloterpark/ aan de Sloterplas. Dit betreft onder andere het project 'Sloterpark', waarbij maatregelen zoals de aanleg van (riet-)oevers en bouw van nieuwe steigers horen. Kortom: maatregelen die een ruimtelijk beslag leggen op het aan te wijzen gebied. Hier is ambtelijke afstemming over.

In geval van een aanwijzing wordt een beschermende regeling in het omgevingsplan (bestemmingsplan) opgesteld. Ook in een beschermende regeling in omgevingsplan kunnen ontwikkelingen worden opgenomen maar wél met aandacht voor de te behouden cultuurhistorische waarden. Ook is het mogelijk – in verband met de omgevingsvergunning voor nieuwbouw- om een afwijking van het bestemmingsplan te regelen.

Ad 4. Kennis te nemen van de Nota van Beantwoording van de zienswijzen die binnen kwamen naar aanleiding van het vrijgeven voor inspraak van de conceptraadsvoordracht voor het aanwijzen van Sloterplas en zijn oevers;

Na het collegebesluit van 11 oktober 2022 is de aanwijzingsprocedure gestart. In overeenstemming met de inspraakverordening heeft het voornemen voor de aanwijzing, 6 weken ter inzage gelegen. Tussen 26 oktober en 6 december 2022 zijn 56 zienswijzen ingediend. 24 daarvan waren positief: de indieners ondersteunen de aanwijzing. 23 daarvan waren neutraal, uit deze zienswijzen was niet op te maken of de indieners voor of tegen de aanwijzing waren. 9 zienswijzen waren negatief, betreffende indieners maakten kenbaar tegen de aanwijzing te zijn. Zie ook bijlage 4 (Nota van beantwoording). Er is geen aanleiding de voordracht/ het voorstel tot aanwijzing, te herzien.

Ad 5. In te stemmen met de raadsvoordracht voor aanwijzing tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht van Sloterplas en zijn oevers, vanwege de hoge stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarden.

Het college stelt de gemeenteraad voor om Sloterplas en zijn oevers aan te wijzen tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Het gebied Sloterplas en zijn oevers kent vele en diverse waarden die passen binnen de vastgestelde selectiecriteria: cultuurhistorische en stedenbouwkundige waarde, gaafheid en zeldzaamheid (Handleiding voor de aanwijzing van zaken en terreinen als gemeentelijk monument en gemeentelijk beschermd stads- of dorpsgezicht, 2 december 2015).

Het besluit van de gemeenteraad Sloterplas en zijn oevers over de aanwijzing als beschermd stadgezicht, dient in het Gemeenteblad te worden gepubliceerd. Een concepttekst hiervan is bij de concept-raadsvoordracht bijgevoegd, zie bijlagen 5a (voordracht) en 5b.

Participatie

Conform inspraakprocedure: de concept-raadsvoordracht inclusief inhoudelijke stukken heeft 6 weken ter inzage gelegen (Gemeenteblad, inspraak.nl en advertentie in krant). De zienswijzen die zijn ingediend, zijn beantwoord in de Nota van Beantwoording.

Bij de informatieavond in het kader van de inspraak over de concept-investeringsnota (Osdorpplein fase 2) van 31 oktober 2022 was een informatietafel ingericht specifiek voor de aanwijzingsprocedure, en konden belanghebbenden hun vragen stellen en zienswijzen over de voorgenomen aanwijzing tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht indienen. Op 11 maart 2024 vindt weer een informatieavond plaats. Hier zal wederom een informatietafel van/voor (aanwijzing) Beschermd stadsgezicht "Sloterplas en zijn oevers" zijn.

Financiële onderbouwing

Overige toelichting

De genoemde beslispunten in de voordracht hebben geen financiële consequenties.

Conclusie

De genoemde beslispunten in de voordracht hebben geen financiële consequenties.

Communicatie

Binnen de gemeente

Opnemen op de te publiceren besluitenlijst

Buiten de gemeente

Gemeenteblad

Documenten

Registratienr.	Naam
AD2024-005346	Advies (pdf)
AD2024-005345	Bijlage 5b concepttekst_Bekendmaking aanwijzing Sloterplas en zijn oevers Gemeenteblad.pdf (pdf)
AD2023-095177	College van B&W Voordracht (pdf)
AD2024-002389	bijlage 1 Aanvraag Heemschut 2020 beschermd stadsgezicht Sloterplas e.o.pdf (pdf)
AD2024-002390	bijlage 2 Cultuurhistorische verkenning MenA Sloterplas.pdf (pdf)
AD2024-002391	bijlage 3a CRK-Advies Sloterplas 05072021.pdf (pdf)
AD2024-002393	bijlage 3b DB Nieuw-West-Advies DEF 30-05-2023 Aanwijzing Sloterplas ezo.pdf (pdf)
AD2024-005329	bijlage 4 Nota Van Beantwoording Sloterplas ezo.pdf (pdf)
AD2024-005342	bijlage 5a concept-raadsvoordracht Aanwijzing Sloterplas ezo.pdf (pdf)

Behandelend ambtenaar (naam, telefoonnummer en e-mailadres)

Ruimte en Duurzaamheid/ Monumenten en Archeologie, [redacted],
[redacted]@amsterdam.nl

Besluit college van burgemeester en wethouders

Conform besloten